

Geen bewijs voor vrediger wereld

Amerikaanse militairen tijdens de aanval op Pearl Harbor in 1941.

Foto AP

AMSTERDAM

Er mag dan de afgelopen 70 jaar geen grootschalige oorlog hebben gewoed, dat biedt geen garantie voor de toekomst. De kans op een groot conflict is net zo groot als hij altijd is geweest, zegt een Amerikaanse statisticus.

COR SPEKSNIJDER

Steven Pinker Hoogleraar psychologie die wel gelooft dat de mens vreedzamer wordt.

In het grootste deel van de wereld zijn generaties opgegroeid zonder dat ze een oorlog hebben meegemaakt. Wetenschappers vragen zich af hoe duurzaam deze periode van relatieve vrede is. Is de mensheid na de Tweede Wereldoorlog definitief een vreedzamer weg ingeslagen? Of stevenen we af op een volgende grote oorlog met tientallen miljoenen doden?

Ze wordt de 'langdurige vrede' genoemd: de periode na 1945 waarin de wereld, vergeleken met de decennia daarvoor, weinig grootschalige oorlogen heeft gekend. Al is oorlogsgeweld allerm minst uitgebannen. De Amerikaanse computerwetenschapper Aaron Clauset (Universiteit van Colorado), die onderzoek doet naar complexe sociale en biologische systemen, wakkerde onlangs het debat aan met een publicatie in Science Advances. Hij onderwierp cijfers

over oorlogen tussen 1823 en 2003 aan een statistische analyse. Zijn conclusie: uit de statistieken blijkt dat de kans op het uitbreken van een oorlog tussen staten niet meetbaar is veranderd. Er is dus geen trend richting vrede.

Democratie

Voorstanders van het idee dat de wereld een veiliger plek is geworden, wijzen op ontwikkelingen in de 20ste eeuw die de kans op een oorlog tussen landen kleiner hebben gemaakt: onderlinge economische afhankelijkheid, het verspreiden van democratie, de vorming van internationale organisaties en de afschrikkende werking van kernwapens. Zij vinden wetenschappers tegenover zich die stellen dat historische patronen, waarin conflicten elkaar met een zekere regelmaat opvolgen, niet fundamenteel zijn veranderd.

Volgens Clauset zijn een paar decennia zonder grote oorlogen vanuit statistisch oogpunt niet buitengewoon. Ze blijven binnen de grenzen van normale statistische fluctuaties. Pas als de 'langdurige vrede' 100 of 150 jaar voortduurt, kan volgens hem gesproken worden van een vreedzame trend. 'De huidige vrede kan wezenlijk kwetsbaarder zijn dan de voorstanders (van het idee van een vreedzame trend) geloven.'

Clauset erkent dat in Europa en andere delen van de wereld successen zijn behaald bij het voorkomen van oorlogen tussen staten. Hij erkent dat de verspreiding van democratie, het sluiten van internationale allianties en het verdiepen van economische betrekkingen het risico van oorlog tussen landen verkleint. 'Dat neemt niet weg dat mijn statistische analyse aangeeft dat de frequente en hevige van interstatelijke oorlogen niet is veranderd in de periode die ik heb bestudeerd.'

Clauset baseert zich op cijfers uit

een wetenschappelijke databank (Correlates of War Project) die gegevens bevat over 95 oorlogen tussen staten vanaf het begin van de 19de eeuw. Hij keek niet naar burgeroorlogen en terrorisme.

Tussen 1823 en 1939 waren er negentien grote oorlogen. In de berekeningen van Clauset zijn dat oorlogen met meer dan 26 duizend militaire doden. In de periode 1914-1939, die het begin van beide wereldoorlogen omvat, braken tien grote oorlogen uit. De naoorlogse periode tot 2003 kende slechts vijf grote oorlogen. Toch stelt Clauset: 'De verdeling van de tijd tussen oorlogen in de naoorlogse periode onderscheidt zich statistisch niet van die in de voorafgaande periode, van 1823 tot 1939.'

Michael Spagat, hoogleraar economie aan de Royal Holloway University of London, prijst Clausets studie, die hem tot op zekere hoogte van inzicht heeft doen veranderen. 'Ik ben een beetje in zijn richting opgeschoven.' Al voegt hij eraan toe het nog steeds onwaarschijnlijk te achten dat de kans op grote oorlogen nu even groot is als kort voor de Tweede Wereldoorlog.

'Rekbare marges'

Oorlogen zijn het product zijn van menselijke beslissingen en onvoorspelbaar, reageert polemoloog Johan van der Dennen, senior-onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij wijst schamper op de 'bijna onmetelijk rekbare statistische marges' in het werk van Clauset. 'Als de 'lange vrede' een eeuw aanhoudt, is dat statistisch niet 'ongewoon'. Maar als volgende week de pleuris uitbreekt door toedoen van Kim Jong-un of Donald Trump, ligt dat ook binnen de statistische verwachtingen.'

Evenmin applaus van Steven Pinker, de Canadees-Amerikaanse hoogleraar psychologie die ervan uitgaat dat de mens steeds

vreedzamer wordt. Oorlogen laten zich niet leiden door statistieken, zegt hij. Belangrijk zijn de omstandigheden in een bepaalde periode. 'Die zijn nu heel anders dan honderd of tweehonderd jaar geleden. We zien nu de onderlinge verbondenheid van nationale economieën, internationale organisaties als de VN en de vermindering van militaire uitgaven in verhouding tot het bruto nationaal product.'